

K pozitívnym výsledkom je možné dospieť len na základe vzájomne prepojených zdrojov informácií. Cieľ autora, naznačený už v úvode – podať komplexný pohľad na problematiku tvorivosti, sa mu podľa nášho názoru podarilo dosiahnuť práve širokým záberom voľby jednotlivých

vých problémových okruhov, ale aj voľbou autorov, ktorí sú jednoznačne špičkami vo svojom odbore. Zborník takého to charakteru zaujme nielen odborníkov zaoberajúcich sa tvorivosťou, ale určite aj mnohých priaznivcov tejto problematiky.

Sandra Salamonová

Zdeněk Matějček: **Dyslexie**. Praha, SPN 1988, 238 stran.

Zájem o vývojové poruchy čtení a psaní provází prakticky celou profesionální cestu doc. Matějčka. Byl a je všude tam, kde se v této oblasti něco podstatného děje. Recenzované dílo navazuje na čtyři úspěšná vydání *Vývojových poruch čtení*. Podle mého soudu je současná práce zdařilejší. Je napsána pěknou češtinou, způsobem srozumitelným laikům a přijatelným i pro odborníky. Autorovi se podařilo uplatnit na poměrně malém prostoru (14 AA) neuvěřitelné množství poznatků a zkušeností, které nashromáždil sám, případně ve spolupráci se spolupracovníky. Nezahltil však knihu méně závažnými detaily, pojednává věci podstatné. Knize prospěly Matějčkovy bohaté kontakty s lidmi z praxe (např. Jošt, Tymichová, Náhlavský, pracovníci výchovného poradenství, učitelky specializovaných tříd). Může pak vcelku s přehledem posuzovat nejen otázky teorie, ale i praxe.

Čtenáře bude zajímat odpověď na otázku, nakolik nová kniha přináší i nové poznatky. Odpověď je jednoznačná. Matějček sice nepopírá souvislosti s Vývojovými poruchami čtení, zachovává i některé údaje, zhruba stejná je i logická výstavba knihy, ve všech případech je *up to date*.

Nově zařadil kapitolu *Lehké odchylky mentálního vývoje*, kterou celou knihu uvádí. Upozorňuje na závažnou skutečnost, že v současné době nabývají na vý-

znamu lehké odchylky ve vývoji dítěte. Patří mezi ně i dyslexie, jejíž výraznější sociální následky se projevují ve větší míře právě v posledních desetiletích.

Velkou pozornost věnuje autor souvislostem mezi fungováním CNS a dyslexiemi. Poznatky v této oblasti z poslední doby jsou povzbuzující. Matějček rozebírá poznatky a názory Ortona, Wadya, Kimurové (dichotické naslouchání), japonské výzkumy, práce Geschwinda (neuroanatomické zkoumání mozku) a Galaburdy (cytoarchitektonické zkoumání mozku); neopomenul ani významné myšlenky Luriji.

Do kapitoly *Organizace nápravné péče* zařadil nově informace o péči o dyslektiky v SSSR, Polsku a NDR. Za nedostatek této kapitoly pokládám, že současně nejsou zmíněny poznatky z dalších států s bohatými zkušenostmi s péčí o děti se specifickými poruchami učení. I když nelze tyto zkušenosti používat v našich podmínkách mechanicky, bez konfrontace s nimi je i náš pokrok komplikovanější. Zbytečně pak někdy opakujeme chyby, které již udělali jiní. Platí to mj. i pro praxi výchovného poradenství, které je značně izolované a scházejí v něm informace nejen ze zahraničí, ale i domácího původu.

V části *Nálepka nebo pomoc* se Matějček nevyhýbá rozboru pojmů *mainstreaming* a *labeling*, o kterých se v zahra-

niční literatuře a zejména v praxi diskutuje hojně řadu let, ale u nás stojí zatím vcelku mimo odborný zájem.

Kniha dále obsahuje kapitoly *Příčiny dyslexie, Příbuzné poruchy a nápadnosti, Výskyt dyslexií, Diagnostika poruch čtení a Náprava dyslexií*.

Kniha vychází nedlouho poté, co došlo k určitým změnám v předpisech. Matějček je nestihl zaznamenat. Jde zejména o to, že byla zrušena směrnice MŠ ČSR z roku 1972 (str. 194). Dále neuvádí přesné normy upravující hodnocení a klasifikaci dětí se specifickými vývojovými poruchami učení. Předpisy platné v současnosti nabízejí, alespoň v ČSR, ještě výraznější možnosti pro specifické přístupy učitele.

Na str. 121 zůstalo zbytečně tvrzení, podle kterého je pro dyslektiky typický rozdíl mezi mateřským jazykem a matematikou 2 klasifikační stupně. Přitom autor sám v dalším textu správně poukazuje na problematičnost tohoto kritéria. Jenže v laické i pedagogické veřejnosti patří tato charakteristika k nejužívanějším při stanovení diagnózy dyslexie (spolu se záměnami písmen).

Podle mého soudu si větší pozornost autora zasloužilo sluchové vnímání a jeho souvislost s poruchami čtení. Autory, kteří se touto problematikou zabývají, Matějček zná a cituje (např. Libermanová, Skjelfjord).

Kladu si otázku, jak se Matějček staví k nálezům vloni zemřelého J. Downinga,

který uvádí (Comparative Reading, 1973), že v některých státech čtou chlapci stejně jako dívky, někde dokonce lépe. Někteří sociálně psychologicky orientovaní autoři vysvětlují lepší výkony ve čtení u dívek efektem očekávání.

Možnosti praktického využití zvyšuje 15 příloh. Obsahují ukázkou čtenářského textu z *Testu čtení, Zkoušku čtení s porozuměním* J. Swierkoszové, schémata pro posouzení dyslektických poruch, chyb v pravopise, úrovně reprodukce přečteného, věty používané v diktátech zaměřených k diagnostice dysortografie, zkoušky WM a SAS-M, seznam testů používaných v diagnostice dyslexií a výběr metod a cvičení pro nápravu poruch čtení a psaní a nikoliv odlišností ve fungování CNS.

Čas mezi šedesátkou a pětadesátkou, kterou oslavil v roce 1987, využil Z. Matějček vynikajícím způsobem. Svědčí o tom dvě přitažlivé knihy pro širší veřejnost (*Rodiče a děti; Počátky našeho duševního života*, kterou napsal společně s J. Langmeierem), učebnice sociální psychologie pro střední pedagogické školy, nová standardizace testů čtení, dotazník SPAS a nyní recenzovaná kniha.

Jestliže je v ČSR péče o dyslektiky v širokém měřítku na poměrně dobré úrovni, mají na tom nemalý podíl právě práce Z. Matějčka. Určitě se k nim po zásluze přidá i *Dyslexie*.

Václav Mertin